

ILGAZ DAĞI MİLLİ PARKINI ZİYARET EDEN TURİSTLERİN ÇEVREYE YÖNELİK TUTUMLARI Environmental Attitudes of Tourists Visiting National Park of Ilgaz Mountain

Dr. Öğr. Üyesi Ercan KARAÇAR

Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

ercan_karacar@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0002-1124-9667

Öz

Milli parklar ülkelerin en değerli doğa varlıklarından bir tanesidir. Mevcut konumları, bitki örtüsü, yeşil temaların yanı sıra içinde yapılan etkinlikler insanları memnun etmektedir. Özellikle çalışma ve şehir yaşamından sıkılan insanların katıldığı etkinlikler bazen doğaya zarar verebilmektedir. Bu çalışmada rekreatif etkinliklere katılanların çevre tutumlarını araştırmak amaçlanmıştır. 508 kişiye anket uygulanmış ve araştırma sonuçlarına göre insanların büyük bir kısmının kayak amaçlı geldiği, kış aylarında yoğunluk olduğu, engellerin fazla olmadığı, ulaşım sorunların ön planda olduğu görülmüştür. Erkeklerin kadınlara göre ve evlilerin ise bekârlara göre çevre tutumlarının daha olumlu olduğunu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Milli Park, Ilgaz, Rekreasyon, Turizm

Abstract

National park is one of the most valuable nature assets of the countries. The current locations, vegetation, green themes as well as activities within the people are satisfied. In particular people, who are bored with work and city life, can harm nature when they take part in these activities. This study aims to investigate and measure the environmental attitude of participants in recreational activities. A survey of 508 people was conducted and the results were obtained. The study shows some people have a positive impact on the environment whereas other people exhibit a negative attitude towards the environment, The perception of visitors to Ilgaz Mountain National Park is positive and they have favourable views on revisiting. Winters are observed to be busy with not many hindrances and the weather conditions along with transportation problems have the priority.

Key words: National Park, Ilgaz, Recreation, Tourism

Giriş

Teknolojinin insan hayatına girmesi ile birlikte insanoğlunun yaşamında kolaylıklar ortaya çıkmıştır. Bu kolaylıklar insanlara bir takım değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Özellikle boş zaman artışı ve modern ulaşım ile iletişim sistemleri buna örnek gösterilebilir. Bu değişimle birlikte insanlar boş zamanlarını değerlendirmek üzere yeni arayışlara girmişlerdir. Bu girişimler sonucu rekreatif etkinlikler (oyunlar, yürüyüş, sohbetler vb) ve rekreasyonel kullanımlar (park ve bahçelerde oturma, mekânları gezmek vb.) hızla artmıştır (Karaküçük, 2005).

Büyük şehirlerdeki nüfus artışı ve çarpık kentleşmenin neden olduğu ulaşım, yeşil alanların yetersizliği, kirlilik gibi sorunlar, insanlar üzerinde rahatsızlık ve baskı yaratmaktadır (Karaküçük ve Gürbüz, 2007:107). Şehir yaşamının neden olduğu olumsuzlukların giderilmesinin yanında, kişilerin dinlenme, eğlenme ve yenilenme ihtiyaçlarını karşılaması anlamında, rekreatif etkinlikler oldukça önemlidir (Uzun ve Sağlam, 2006:30).

Özellikle 19. yüzyıldaki sanayi devrimiyle birlikte rekreasyon kavramının ortaya çıkması ve bugünlerde boş zamanın anlam kazanması açısından önemlidir. Sanayi devrimi ile insanlar şehirlere göç ederek şehirlerin kalabalık olmasına neden olmuştur. Dolayısıyla şehirlerde yaşayan insanlar artan iş hayatı ve kalabalıktan sıkılmasıyla kendilerini rekreasyon alanlarına atmışlardır (Torkildsen, 1999).

Rekreasyon alanları sahip oldukları fiziki yapıları, doğal güzellikleri ve zenginlikleriyle, bireylere kendini yenileme, eğlenme ve dinlenme imkânı sunmaktadır (Karaçar, 2016:1). Boş zaman faaliyetleri olumlu şekilde yapıldığında insanların gelişimine katkı sağlamakla birlikte tatmin düzeylerini de pozitif yönde etkilemektedir. Aynı şekilde olumsuz boş zaman faaliyetleri de insanları negatif yönde etkilemektedir (Yayla ve Çetiner, 2019:220).

Günümüzde bazı alanlar nitelikleri ile şehirli insanların rekreasyonel ihtiyaçlarının en çok karşılandığı mekân konumundadırlar (Korkmaz, 2001:24). Özellikle kırsal alanlardaki, bu fazla rekreasyonel kullanım doğal kaynaklar üzerinde sorunlar ortaya çıkarmaktadır (Liddle, 1997). İnsanlar bir destinasyonda unutulmaz anlar yaşayarak tekrar o destinasyonu tercih edebilirler. Tatili süresince hem çevrede bir olumsuzluk hem de kötü olaylar yaşamazsa insanda bu anılar kalıcı etkiler bırakır. İnsanların aklında yer etmek ve aynı destinasyonu tekrar ziyaret etmelerini sağlayabilmek, turizm sektöründe önemli olduğu kadar rekreasyonda da öneme sahiptir (Karaçar, 2016:2).

Çalışmanın amacını Ilgaz Dağı Milli Parkına rekreatif etkinlik amacıyla gelen insanların çevreye yönelik tutumlarını araştırmaktır. Milli parklar Dünya'da ve Türkiye'de rekreasyon ve turizm faaliyetleri için yüksek kaynak değerlerine sahiptirler. Ancak bu durum bazen milli parkların kaynak değerlerinde bozulmalara neden olabilmektedir.

Türkiye'de milli parkların sayısına baktığımızda bu rakam 44 adet olarak ifade edilmektedir. Ülkemizde 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanununun 25. Maddesinde Milli Park kavramı yer alarak ilk olarak 1958 yılında Yozgat Çamlığı Milli Parkı ilan edilmiştir. 1976 yılında ise Ilgaz Dağı Milli Park olarak ilan edilmiştir (<http://www.milliparklar.gov.tr>). Yaklaşık olarak 40 yıldır milli park statüsünde olan Ilgaz Dağı Milli Park'ı özellikle kış mevsimlerinde büyük bir yoğunluğa sahiptir. Aralık,

Ocak ve Şubat aylarında gelen ziyaretçilerin sayısı ortalama 40.000 kişidir. Tüm yılı değerlendirsek bu rakam 50.000'lere kadar çıkmaktadır (Öztürk ve Aydoğdu, 2012) muhteşem doğası, zengin turizm ve rekreatif faaliyetleri barındırması ve sahip olduğu diğer değerler bu destinasyonu çekici hale getirmektedir (Anonim,2014).

Milli Parklar

Ilgaz Dağı Milli Parkı

Ilgaz Dağı ilk kez coğrafyacı Strobon'un ünlü eserinde yer almıştır. Eserde Olgassys Dağı olarak ifade edilen Ilgaz Dağının yüksek ve zor tırmanışı sahip olduğu söylenmektedir. Olağanüstü yüksek ve tırmanması zordur. Bunun yanında dağ içinde tapınakların olduğu ve bunların da Paphlagonialıların elinde olduğu ifade edilmektedir. Ilgaz ilçesinde yer alan bu milli park heybeti ve doğal kar manzaraları ile Karadeniz bölgesinin önemli turizm destinasyonlarından bir tanesidir. O kadar önemlidir ki adına şiirle, türküler yazılmıştır. Özellikle kış mevsiminde sunmuş olduğu turizm faaliyetlerinin fazla olmasından ötürü Ocak ile Şubat aylarında daha çok ziyaretçi çekmekte ve hafta sonları büyük bir yoğunluk olmaktadır (Anonim, 2014).

Batı Karadeniz Bölgesinde olan Ilgaz Dağı Milli Parkı, Çankırı ve Kastamonu illeri sınırları içerisinde yer almaktadır. Milli parkın Kastamonu tarafında 751 hektar toprağı, Çankırı tarafında ise 339 hektar toprağı vardır. Ilgaz Dağı Milli Parkı, Kastamonu kent merkezine 40 km, Çankırı kent merkezine 80 km uzaklıktadır. Milli park içinde bulunan 2000 m'lik Karakeçilik Tepesi buranın en yüksek üçüncü tepesidir. Bu zirveden bakılmak suretiyle parkın her iki bölümünü de görmek mümkündür (Çakır, 2007).

Ilgaz Dağı Milli Parkı nemli Karadeniz iklimi ve karasal İç Anadolu iklimi arasındaki geçiş kuşağı üzerinde yer alır. Her bitkinin türüne rastlamak mümkündür. Milli park sınırları dışında bitkilerin ve canlıların yaşaması nerdeyse imkânsızdır (Pehlivan, 2007). Hem Karadeniz hem de İç Anadolu bölgelerinin geçiş noktasında olması, çok çeşitli flora ve faunaya sahip olmasına imkân vermiştir (Menteş, 2001).

Milli Park çok zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Dağın eteklerinden doruklarına kadar orman tipleri göze çarpmaktadır (Anonim, 2014). Bu nedenle Türkiye'deki Doğal Hayatı Koruma Derneği tarafından "Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları" arasında gösterilmektedir. Ilgaz Dağları pek çok bitki türüne sahiptir. Bundan dolayı Türkiye'nin önemli endemik merkezleri arasında yer alır (Gümüş vd., 2002:442-446). Öyle ki Ilgaz, birçok bitkiye isim vermiştir.

Ilgaz Dağı Milli Parkı içerisinde herhangi bir yerleşim alanı bulunmamaktadır. Ilgaz Dağı Milli Parkı etrafındaki köyler Kastamonu ve Çankırı illerinin genelinde yaşanan kırdan-kente göç sürecini hızlı bir biçimde yaşamaktadır. Bundan dolayı köylerde giderek yaşanan bir nüfus yapısı görülmektedir.

Ilgaz Dağı Milli Parkı İç Anadolu ve Batı Karadeniz'in önemli çekim merkezlerinden biridir. Alanı ziyaret edenlerin sayısı 1980'lerin sonunda hızla yükselmeye başlamış günümüze kadar da bu yükseliş devam etmiştir. Konaklama tesislerinin yapılması ve alanın bölge ve ülke ölçeğinde tanınması ziyaretçi sayılarında artışın başlıca nedenleridir. Özellikle yatak kapasitelerine bakacak olursak;

Kültür ve Turizm Bakanlığı kayıtlarına göre bölgede 10 adet konaklama tesisi bulunmaktadır. Konaklama kapasiteleri değerlendirildiğinde toplamda yaklaşık 1200 yatak kapasitesine sahiptir. 424 yatak kapasitesi ile ilk sırada yer alan Ilgaz Mountain Resort 2016 yılı içerisinde bu sayıyı yaklaşık % 50 arttırarak 650'ye çıkarmıştır (Karaçar, 2016:62).

Çevreye Yönelik Tutumlar

İnsanların doğaya olan tutumları çevre problemlerinden kaynaklanan olumsuzluklar sonucu ortaya çıkmış olumsuz ya da olumsuz davranış ve düşünceleri kapsamaktadır (Erten, 2005). Çevre ile ilgili olan araştırmalara göre çevre sorunlarının temelinde olumsuz çevresel davranışlar vardır. Tutum, insanlarda davranışları etkileyen en önemli etmendir (Bradley vd., 1999).

Tutum, bireyin öğrenme sonucu davranışlarına yön veren, karar alma esnasında taraflı davranmasına neden olan duyuşsal özellik olarak ifade edilmektedir. Bir obje ya da nesneye karşı tutumlarımız olumlu ise kararlarımızda olumlu olur. Bunun tam tersi de olabilir (Ülgen, 1995).

Bireylerin çevreye karşı olumlu tutumlara sahip olması; doğanın korunmasına, canlıların yaşamasına dair olumlu duygu ve davranışlardan kaynaklanır. Bu ve buna benzer tutumların ortaya çıkması için olumlu bir deneyim, örnek modeller ve sahip oluna bilgi birikimi gereklidir (Türküm, 1998).

Çevre tutumları açısından genç bireylerin tutumu oldukça önemlidir. Yaşanılacak ya da ortaya çıkması muhtemel sorunlarda çözüm bulacak olan yine gençlerdir. Geleceğin çevresinden sorumlu olanlar bugünün gençleri olarak ifade edilmektedir. Özellikle okullarda çevre ile ilgili derslerde çevre eğitimi verilmeli ve çevre bilinci oluşturulmalıdır (Erol, 2005).

Erten (2005) çevre bilincini çevre bilgisi, çevreye dair tutumlar ve çevredeki davranışlar olarak ifade etmektedir. Buna rağmen bu alanda yapılmış olan çalışmalarda çevre bilgisinin davranışlar üzerinde fazla etkili olmadığı ve tutumlarında çevre bilinci üzerinde zayıf etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Hungerford ve Volk (1990)'a göre çevre bilincine sahip bireyleri; çevre sorunlarının farkında olan, bu sorunlar hakkında bilgi sahibi olan, çevre korumasına yardımcı olan, çözüm önerileri sunan ve bu sorunların çözülmesinde etkin rol oynayan kişiler olarak ifade etmektedir.

Keleş (1997)'e göre çevre bilinci;

- İnsanların çevreyi ve toplumu tanımasına,
- İnsanların çevre konusunda tepki göstermesine ve tepki gösteren derneklere katılım sağlanmasına,
- Çevrenin önemini anlamasına,
- İnsanın doğadan ayrı yaşamayacağına ve onun doğadan ayrılmaz bir parça olduğunu anlamasını sağlar.

Tanımlara bakıldığında ve tutumların oluşma süreçleri incelendiğinde, tutumların çevreye karşı sorumluluk ve davranış geliştirmede çok etkili olduğu ifade edilebilir. Özellikle çevre konusunda tutumlar ve oluşum süreçleri birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir (Kızılaslan ve Kızılaslan, 2005).

Bu kısımda çevreye yönelik tutum düzeyi ile ilgili literatür yer alan araştırmaların analizi kısaca sunulmuştur.

Berns ve Simpson (2009) yaptıkları çalışmada, açık alan rekreatif faaliyetlere katılan insanların deneyimleri ile çevresel farkındalıklarının ve bağlılıklarının arttığı görülmüştür. Geçmiş yıllarda oluşturulan açık alan rekreatif etkinliklere yönelik sınıflandırmalar önceden incelenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde açık alan rekreatif etkinlikler ekolojik davranışın belirlenmesinde önemli iken, ekolojik tutumun oluşturulmasında önemsizdir.

Thapa (2010) insanlar zamanla daha çok açık alan rekreatif etkinliklere katılım göstermektedir. Araştırmada bireylerin ekolojik tutum ve davranışları arasındaki ilişki ve rekreatif etkinliklerin ikisi arasında aracılık edip etmediği araştırılmıştır. Sonuçlara göre, bireylerin tutumlarının çevreye yönelik davranışları etkilediği ve rekreatif etkinliklerin katılanların tutum ile davranışları arasında aracılık etmediği görülmüştür.

Davis, Le ve Coy (2011) çevreye yönelik etkilerini ve ilişkilerini açıklamak için yaptıkları çalışmada sorumluluk faktörü çevreye duyarlı davranışları belirlemek için kullanılmaktadır. Araştırma sonunda yükümlülük boyutunun alt faktörleri olan yatırımlar ve tatminin ekolojik davranışlara etkisi olduğu, alternatifler alt faktörünün etkisi olmadığı görülmüştür. Ayrıca yükümlülük faktörünün tatmin-ekolojik davranış-çevreye yönelik gönüllü çalışmalar arasında aracılık ettiği ifade edilmiştir. Yükümlülük boyutu ekolojik davranış ve çevreye yönelik gönüllü çalışmaları olumlu etkilediği ortaya çıkmıştır.

Latif vd. (2013) çalışmasında büyük seviyede harcanan doğal kaynakların çevreye olan olumsuz etkilerinden bahsetmiştir. Çalışmada Malezya'da bir bölgede yaşayan insanların ekolojik bilgisi ile çevreye duyarlı davranışları arasındaki ilişki incelenmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, bölgedeki insanların ekolojik bilgilerinin ekolojik değerlerini etkilediği ve ekolojik değerlerinin de çevre yanlısı davranışlarını etkilediği görülmüştür.

Chiu, Lee ve Chen (2014) yaptıkları çalışmalarında eko turizm kapsamındaki turistlerin çevreye karşı duyarlılık davranışlarını incelemişlerdir. Turistlerin çevreye duyarlı davranışlarını değer, müşteri tatmini ve aktivite bağlılığı değişkenleri ile ölçmeyi düşünmüşlerdir. Uygulanan 328 ankete göre algılanan değer çevreye duyarlı davranışları doğrudan, tatmin ve aktivite bağlılığı değişkenleri davranışa dolaylı olarak aracılık etmektedir.

Boş zamanı değerlendirme etkinliklerine katılımı sırasında doğada olan bireyler ister istemez çevre ile etkileşim halinde olmaktadır. Bu boş zamanı değerlendirme etkinlikleri arasında bazı rekreatif faaliyetler yer almaktadır. Rekreatif alanların çevreye yönelik tutumların ölçülmesi ve Ilgaz Dağı Milli parkına yönelik az sayıda çalışmanın olması bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Ayrıca çalışma sonunda elde edeceğimiz bulgular insanların çevre karşı tutumlarını ortaya çıkararak rekreasyon amaçlı

kullanılan alanların daha uygun kullanılmasına, destinasyon imajının önemine, etkinliklerin daha verimli olmasına ve bu alanların doğal olarak korunmasına katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmaya benzer birçok çalışma olmasına rağmen rekreasyonun çevresel etkilerine karşı insanların tutumunu ve tekrar ziyaret etme niyetlerini inceleyen bir çalışmayla henüz karşılaşılmamıştır. Turizmde son yıllarda dile getirilen rekreasyon olgusu son zamanlarda incelenmekte ve bu konuda yeni araştırmalar için kaynak oluşturmaktadır. Bu alanda yapılacak her çalışma gibi bizimde yapmış olduğumuz "Rekreatif Faaliyetlerde Çevreye Yönelik Tutumlarının ve Destinasyon İmajının Tekrar Ziyaret Niyetine Etkisi: Ilgaz Dağı Milli Parkı Örneği " adlı çalışma diğer çalışmalara kaynak oluşturacak olması bakımından önem teşkil etmektedir.

Yöntem

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Geçmiş yıllarda ziyaretçi sayılarına baktığımızda ortalama olarak 60.000 kişinin ziyaret ettiği Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın örneklem gurubunu belirlenmek için bilimsel araştırma kitaplarında belirtilen evren büyüklüklerine karşı örneklem büyüklüğü tablosundan yola çıkarak örneklem 382 olarak belirlenmiştir. Dağıtılan 600 anket sonucunda geçerli kabul edilen 508 ankete analizler uygulanmıştır.

Her iki ölçeğin normallik kat sayıları incelendiğinde Kalmogorov-Smirnov normallik test sonuçları, verilerin analizi için parametrik yöntemlerin kullanılmasının uygun olduğunu göstermiştir ($p>0,05$). Bazı kaynaklarda ise daha güçlü bir ifade için Shapiro-Wilk testinde 51 ve üzerinde değeri olan ölçekler içinde kullanılabilmesi ifade edilmektedir. Bunu da dikkate alacak olursak $p=0,054$ ile $p=,130$ değerlerinin büyük olmasından dolayı verilerin analizi için parametrik yöntemlerin kullanılması önerilmektedir.

Araştırmada örneklemde elde edilen verilerin toplanmasında, anket tekniğinden faydalanılmıştır. Türkçe olarak hazırlanan form 3 bölüm ve toplam 45 sorudan oluşmaktadır. Anket formun ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Formun ikinci bölümünde ise Dunlap, Van Liere, Mertig ve Jones (2000) tarafından geliştirilen Türkçe'ye uyarlaması ilk olarak Alnaçık ve Koç (2009) tarafından yapılan çevre tutum ölçeği yararlanılmış, 1-14. sorular katılımcıların çevre tutumlarını ölçmek için hazırlanırken, 5'li Likert ölçeğine göre hazırlanmış, "(1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Ne Katılmıyorum Ne katılıyorum, (4) Katılıyorum ve (5) Kesinlikle katılıyorum" şeklinde puanlanmıştır. 15-21. sorularda ise katılımcıların boş zamanlarına yönelik ve bu zaman diliminde Ilgaz Dağı Milli parkındaki rekreatif etkinliklere ilişkin yaklaşımları ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Katılımcıların çevreye yönelik tutumlarını ölçen 14 ifade, destinasyon imajını ölçen 11 ifade ve tekrar ziyaret niyetlerini ölçen 4 ifade bulunmaktadır. 14 ifadenin bulunduğu bölümün Cronbach Alpha değeri 0,781 olarak, 11 ifadenin bulunduğu ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,820 olarak ve 4 ifadenin bulunduğu bölümün Cronbach Alpha değeri 0,

880 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar her üç ölçeğin de güvenilir olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Elde edilen veriler SPSS paket programına aktarılarak analiz edilmiş, değişken yapısına dayalı olarak frekans tablolarından faydalanılmıştır. Değişkenler arasındaki farklılıklar T testi ve ANOVA testi ile ölçülmüştür.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırma katılımcılarına ait demografik özellikler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

	Demografik Değişkenler	n	%
Cinsiyet	Erkek	355	69,9
	Kadın	153	30,1
Yaş	18-24	106	20,9
	25-35	203	40,0
	36-45	90	17,7
	46-55	65	12,8
	56-65	41	8,1
	66 ve üstü	3	0,6
Medeni Durum	Evli	283	55,7
	Bekar	225	44,3
Eğitim Durumu	İlköğretim	116	22,8
	Lise	179	35,2
	Önlisans/Lisans	186	36,6
	Lisansüstü	27	5,3
Aylık Gelir	Kötü	21	4,1
	Az	113	22,2
	Orta	250	49,2
	İyi	106	20,9
	Çok iyi	18	3,5
Meslek	İşçi	66	13,0
	Serbest Meslek	137	27,0
	Kamu Personeli	114	22,4
	Öğrenci	26	5,1

Tüccar	68	13,4
Ev Hanımı	32	6,3
İşsiz	11	2,2
Emekli	39	7,7
Diğer	15	3,0

Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları incelendiğinde, araştırmaya katılan 508 kişinin % 69,9'nun erkek, % 30,1'nin ise kadın olduğu, yaş aralıklarına göre dağılımları incelendiğinde % 20,9'u 18-24, % 40'ı 25-35, % 17,7'si 36-45, % 12,8'i 46-55, % 8,1'i 56-65 ve % 0,6'sı 66 yaş ve üzeri yaş aralığında bulunmaktadır. Bu sonuca göre araştırmaya anketini cevaplayanların yaklaşık % 78,5'i 18-45 yaş arasında olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde % 44,3'ünün bekar ve % 55,7'sinin evli olduğu görülmektedir. Eğitim durumlarına ilişkin yüzde ve frekans dağılımları incelendiğinde ise % 22,8'inin ilkokul, yüzde % 35,2'sinin lise, % 36,6'sının ön lisans veya lisans, % 5,3'ünün ise lisansüstü eğitime sahip olduğu görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılanların % 41,9'unun en az ön lisans veya lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların gelirlerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise % 4,1'unun kötü, % 22,2'sinin az, % 49,2'sinin orta, % 20,9'unun iyi ve % 3,5'nin çok iyi bir gelire sahip olduğu görülmektedir. Tablodan da anlaşıldığı üzere katılımcıların büyük bir kısmı orta gelire sahiptir. Mesleklerine ilişkin dağılımlar incelendiğinde ise % 22,4'ü kamu personeli iken, % 27'sinin serbest meslek, % 13,4'ünün tüccar ve % 13,0'nün işçi olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, diğer katılımcılar öğrenci (% 5,1), ev hanımı (% 6,3), işsiz (% 2,2), emekli (% 7,7) ve diğer (% 3,0) meslek gruplarından oluşmaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Ziyaret Deneyimine İlişkin Bulgular

İfade	f	%
Ilgaz Dağına Daha Önce Geldiniz Mi?	Evet	429 84,4
	Hayır	79 15,6
İfade	f	%
Ilgaz Dağına Kaçını Gelişiniz?	İlk kez	93 18,3
	2-3 kez	127 25,0
	4-5 kez	96 18,9
	6 ve üzeri	192 37,8

Araştırmaya katılan kişilerin ziyaret deneyimlerine ilişkin bilgiler Tablo 2’de gösterilmektedir. Ilgaz Dağı’na yönelik ziyaretçilerin daha önce gelip gelmedikleri sorulmuş ve sonuçları tabloda gösterilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde ziyaretçilerin % 84,4’ünün Ilgaz Dağı’na daha önce geldikleri tespit edilmiştir.

Ilgaz Dağı’nı kaç defa ziyaret ettiniz sorusuna ilişkin olarak katılımcıların %37,8’i 6 ve üzeri yanıtını verirken %25’i 2-3 kez, %18,9’u 4-5 kez ve %18,3’ü ilk kez ziyaret ettikleri tespit edilmiştir.

Tablo 3: Ilgaz Dağına Katılım Şekline İlişkin Bulgular

İfade	f	%
Ilgaz Dağına Kimlerle Geldiniz?	Bireysel	50 9,8
	Arkadaşlarla	273 53,7
	Ailemle	139 27,4
	Partnerimle	21 4,1
	Diğer	25 4,9

Ilgaz Dağı’na kimlerle geldiniz? sorusuna ise katılımcıların büyük bir kısmı (% 71,1) arkadaşlarla ve aileleriyle ziyaret ettikleri tespit edilirken % 9,8’i bireysel, % 4,9’u diğer ve % 4,1’i ise partnerimle cevabını vermişlerdir.

Tablo 4: Ilgaz Dağına Yönelik Ziyaret Zamanına İlişkin Bulgular

İfade	f	%
Ilgaz Dağına Hangi Mevsimlerde Gelirsiniz?	Kış	471 92,7
	İlkbahar	29 5,7
	Yaz	1 0,2
	Sonbahar	7 1,4

Ilgaz Dağı’na hangi mevsimlerde gelirsiniz sorusuna ise katılımcıların % 92,7’si kış aylarında geldikleri, % 5,7’si ilkbahar, % 1,4’ü sonbaharda ve % 0,2’si ise yaz aylarında geldikleri tespit edilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Tercih Ettikleri Rekreatif Etkinliklere İlişkin Bulgular

İfade	f	%
Hangi Rekreatif Etkinliklere Katılırsınız?	Yürüyüş	62 12,2
	Kayak	422 83,1

Tırmanış	9	1,8
Piknik	1	0,2
Avcılık	10	2,1
Kuş Gözlemciliği	1	0,2
Diğer	3	0,6

Ziyaretçilerin katılmış oldukları rekreatif etkinliklerin belirlenmesine yönelik sorulan soruda katılımcılar büyük bir oranda (% 83,1) kayak cevabını vermişlerdir. Bu insanların sadece kayak yapmak amacıyla destinasyona seyahat ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların % 12,2'si yürüyüş amaçlı ziyaret ederken, küçük bir kısım da avcılık, tırmanış, piknik, diğer etkinlikler ve kuş gözlemlemek için seyahat ettikleri görülmektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Rekreasyon Faaliyetine Katılımına Yönelik Engel Durumuna İlişkin Bulgular

İfade	f	%
Katılımınız için Engel Var mıdır?	Evet	311 61,2
	Hayır	197 38,8

Rekreatif etkinliklere katılma noktasında engellerinin olup olmadığı sorusuna katılımcıların % 38,8'i herhangi bir engel olmadığını belirtirken % 61,2'si engelle karşılaştığı tespit edilmiştir. Bu engelleri katılımcılar ulaşım imkânlarının kısıtlı olması, yeterli boş zamanın olmaması, hava koşullarının elverişli olmaması, çevre sorunları ve fiziki yapının yetersizliği şeklinde söylemişlerdir.

Tablo 7: Katılımcıların Çevreye Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların çevreye yönelik tutumlarına ilişkin bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

	ORT	S. S.
Çevre Merkezci Yaklaşım	3,7931	,70003
Dünyanın destekleyebileceği insan sayısının sınırına yaklaşıyoruz.	3,4311	1,64178
İnsanlar ne zaman çevre ile çatışma içine girse, genellikle felaket ile sonuçlanır.	3,7106	1,19867
İnsanlar ciddi olarak çevreye zarar vermektedir.	3,9685	1,15085
Bitki ve hayvanlarında en az insanlar kadar var olma hakkı vardır.	3,9272	1,20674
Bazı özel yeteneklerine rağmen insanlar doğanın kurallarına hala bağımlıdır.	3,7165	1,21235

Dünya bir gemi gibi sınırlı oda ve kaynaklara sahiptir.	3,7303	1,05663
Doğanın dengesi çok hassastır ve kolayca bozulabilir.	3,9882	,97698
Eğer şu an içinde bulunulan durum devam ederse sonunda ekolojik problemlerle karşı karşıya kalacağız.	3,8720	1,25356
İnsan Merkezci Yaklaşım	3,7297	,78151
İnsanın yaratıcılığı dünyanın yaşanmaz bir hal almayacağını garanti eder.	3,3858	1,40889
Eğer biz onları nasıl geliştirebileceğimizi öğrenebilirsek dünyamız pek çok doğal kaynağa sahiptir	3,8425	1,09455
Doğanın dengesi modern endüstri devletlerinin ürettikleri ile başa çıkabilmek için yeterlidir.	3,6142	1,22786
İnsanlığın yüz yüze kaldığı pek çok ekolojik kriz abartılmaktadır.	3,7126	1,22276
İnsanlar doğanın kalan kısmına hakim olmayı amaçlamaktadır.	3,9685	1,05424
İnsanlar eninde sonunda doğayı kontrol edebilmek için onun nasıl çalıştığı hakkında yeteri kadar bilgi öğrenecek.	3,8543	1,12811
Toplam Çevre Tutumu	3,7659	,65626

Araştırma anketini cevaplayan katılımcıların çevreye yönelik tutumları incelenmiş ve ortalamalar tablo 8’de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde çevreye yönelik tutumlarının genel ortalaması 3,76 iken çevre merkezci yaklaşımın ortalaması 3,79 ile insan merkezci yaklaşımın ortalaması 3,73 olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak tutumların ortalamasına bakıldığında en yüksek ortalamaya sahip ifadeler “Doğanın dengesi çok hassastır ve kolayca bozulabilir (3,98), İnsanlar ciddi olarak çevreye zarar vermektedir (3,96) ile İnsanlar doğanın kalan kısmına hakim olmayı amaçlamaktadır” (3,96) olmuştur. Yine tablo incelendiğinde en düşük ortalama sahip ifade ise “İnsanın yaratıcılığı dünyanın yaşanmaz bir hal almayacağını garanti eder (3,38) olmuştur. Ayrıca olumsuz olan “İnsanlığın yüz yüze kaldığı pek çok ekolojik kriz abartılmaktadır” ifadesinin genel ortalaması 3,71 çıkması da katılımcıların çelişkili ifadeler vermesinin kanıtı olarak gösterilebilir.

Tablo 8: Katılımcıların Medeni Durumları İle Çevreye Yönelik Tutumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Grup İstatistiği			Test İstatistiği	
	n	Ortalama	t	T	p
Evli	283	3,7911	0,57841	2,135	0,718*
Bekar	225	3,7702	0,70405		

Katılımcıların medeni durumları ile çevreye yönelik tutumların arasındaki farklılıklarına ilişkin bilgiler Tablo 8’de gösterilmektedir.

Ankete katılan ziyaretçilerin medeni durumlarına göre çevreye yönelik tutumlarının farklılık gösterip göstermediğini incelenmek üzere iki bağımsız t testi uygulanmış ve

sonuçları tabloda verilmiştir. Bu sonuca göre ziyaretçilerin medeni durumları ile çevreye yönelik tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yoktur. Evli katılımcıların bekârlara göre çevreye yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma anketini cevaplayan katılımcıların çevreye yönelik tutumları incelendiğinde çevreye yönelik tutumlarına ilişkin katılımcıların yaklaşık % 80'inden fazlası insanların doğanın kalan kısmına hakim olmaya çalıştığı, doğanın dengesinin çok hassas olduğunu ve kolayca bozulabileceği, insanların eninde sonunda doğayı kontrol edebilmek için onun nasıl çalıştığı hakkında yeterli bilgiye sahip olacağı, şu andaki durumun devam etmesi halinde nihayetinde ekolojik bir takım problemlerle karşı karşıya kalılabileceği ifadelerine olumlu yanıt vermişlerdir. Bu ifadelere paralel olarak katılımcıların % 70'inden fazlası ise dünyanın bir gemi gibi sınırlı oda ve kaynaklara sahip olduğu, ekolojik krizlerin çoğu zaman abartıldığı, doğanın kurallarına insanların henüz tam anlamıyla hakim olmadığı, bitki ve hayvanların da en az insanlar kadar var olmaya hakkı olduğu, eğer bunları nasıl geliştirebileceğimizi öğrenirsek dünyada kaynak sıkıntısının kalmayacağı, insanlar ciddi olarak çevreye zarar verdiği ve insanların genellikle çevreye zarar verdiğinde bunun felaketle sonuçlanacağı ifadelerine katıldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların % 60'dan fazlası ise dünyanın destekleyebileceği insan sayısının sınırına yaklaşıldığı, insan yaratıcılığı sayesinde dünyanın kaynak bakımından sıkıntı yaşanmayacağı ve doğanın dengesi modern endüstri devletlerinin ürettikleri ile başa çıkabilmek için yeterlidir ifadelerine katıldıkları tespit edilmiştir.

Ilgaz Dağı'na hangi mevsimlerde gelirsiniz sorusuna ise katılımcıların % 92,7'si kış aylarında geldikleri % 5,7'sinin ise genellikle ilkbahar aylarında geldikleri tespit edilmiştir. Sadece kış aylarında değil diğer aylarda turizm ve rekreatif faaliyetler yapıp turistlerin buraya gelmesi sağlanabilir.

Ziyaretçilerin katılmış oldukları rekreatif etkinliklerin belirlenmesine yönelik sorulara soruda katılımcıların büyük bir oranda (% 83,1) kayak yapmak amacıyla destinasyona seyahat ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların % 12,2'si yürüyüş amaçlı ziyaret ederken, küçük bir kısım da avcılık, tırmanış ve kuş gözlemlemek için seyahat ettikleri görülmektedir.

Rekreatif etkinliklere katılma durumunda engellerinin olup olmadığı sorusuna katılımcıların % 38,8'i herhangi bir engel olmadığını belirtirken % 61,2'si engelle karşılaştığı tespit edilmiştir.

Ankete katılan ziyaretçilerin çevreye yönelik tutumlarını ölçmeye ilişkin verdikleri cevapların ortalamaları incelendiğinde evli ziyaretçilerin bekâr ziyaretçilere göre çevreye yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan ziyaretçilerin çevreye yönelik tutumlarını ölçmeye ilişkin verdikleri cevapların ortalamaları incelendiğinde, eğitim seviyesi en düşük ve en yüksek olan kişilerin çevreye yönelik tutumlarının da olumlu olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi lise ve üniversite düzeyinde olanlar insanlara ulaşmak için gönüllülerden oluşan çevre timi

kurulabilir. Kişilerin yaptıkları herhangi bir olumsuz davranış sırasında, çevre timi tarafından müdahale edilerek yanlışları konusunda uyarılabilir. Tehlikeli ateş yakanları ve gelişmiş güzel yerlerde piknik yapanlara kısa brifinglerle yapılan olumsuzlukların ne gibi sonuçlar doğurduğu dile getirilebilir.

Berns ve Simpson (2009) yaptıkları çalışmada, açık alan rekreatif faaliyetlere katılan insanların deneyimleri ile çevresel farkındalıklarının ve bağlılıklarının arttığı görülmüştür. Bu çalışmaya yakın olarak bizim çalışmamızda benzer sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Yine başka bir çalışma olan Latif vd. (2013) çalışmasında büyük seviyede harcanan doğal kaynakların çevreye olan olumsuz etkilerinden bahsetmiştir. Evli olan bireylerin daha çevreye duyarlıklı oldukları bizimle çalışmamız ile uyumaktadır.

Bu çalışma sonunda insanların büyük bir kısmının kayak amaçlı geldiği, kış aylarında yoğunluk olduğu, engellerin fazla olmadığı, ulaşım sorunların ön planda olduğu görülmüştür. Erkeklerin kadınlara göre ve evlilerin ise bekârlara göre çevre tutumlarının daha olumlu olduğunu söylemek mümkündür. Çalışmanın belirli periyotlarla tekrarlanması çalışmayı ilerleyen zamanlarda kıyaslamak adına önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Alınacak, Ü. & Koç, F. (2009). Yeni çevresel paradigma ölçeği ile üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. Bölgesel Kalkınma Kongresi, Balıkesir Üniversitesi, Burhaniye MYO, 14-16 Kasım, Burhaniye, Balıkesir, 178-185.
- Anonim, (2014). Kastamonu, Ilgaz Dağı Milli Parklar Verileri İl Çevre ve Orman Müd. Doğa Koruma ve Milli Parklar Gen. Müd..
- Berns, G.N., & Simpson, S. (2009). Outdoor recreation participation and environmental concern: A research summary. *Journal of Experiential Education*, 32, 79-91. doi: 10.5193/JEE.32.1.79.
- Bradley, J.C., Waliczek, T.M., & Zajicek, J.M. (1999). Relationship between environmental knowledge and environmental attitude of high school students. *Journal of Environmental Education*, 30(3), 17-21.
- Chiu, Y-T. H., Lee, W-I, & Chen, T-H. (2014). Environmentally Responsible Behavior in Ecotourism: Exploring the role of Destination Image and Value Perception. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, Vol.19, No.8, pp:876-889
- Çakır, M. (2007). Ilgaz Dağı Milli Parkı'nda Farklı Orman Kuruluşlarına Ait Toprakların Bazı Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Davis, J., Le, B., & Coy, A. (2011). Building a model of commitment to the natural environment to predict ecological behavior and willingness to sacrifice. *Journal of Environmental Psychology*, 31, 257-265.
- Dunlap, R., E., Van Liere, K., D., Mertig, A., G., Jones, R., E. (2000). "Measuring Endorsement Of The New Ecological Paradigm: A Revised NEP Scale", *Journal Of Social Issues*, Vol.56, No:3, 425-442.
- Erol, G.H. (2005). Sınıf Öğretmenliği ikinci Sınıf Öğrencilerinin Çevre ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları. Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Erten, S. (2005). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarında Çevre Dostu Davranışların Araştırılması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, 91- 100.

- Gümüş, C., Kalem, S., & Menteş, İ., (2002). Ilgaz Dağlarının Biyolojik Çeşitliliği ve Doğa Koruma Açısından Önemi, I. Türkiye Dağlar Yılı Sempozyumu, s. 442-446, Ilgaz- Kastamonu.
- Hungerford, H., & Volk, T. (1990). Changing learner behavior through environmental education. *The Journal of Environmental Education*, 21(3), 8-21.
- Karaçar, E. (2016). Rekreatif Faaliyetlerde Çevreye Yönelik Tutumların ve Destinasyon İmajının Tekrar Ziyaret Niyetine Etkisi: Ilgaz Dağı Milli Parkı Örneği, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. & Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve Kent(li)leşme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kastamonu, Ilgaz Dağı Milli Parklar Verileri, (2014). İl Çevre ve Orman Müd. Doğa Koruma ve Milli Parklar Gen. Müd..
- Keleş, R. (1997). *İnsan, Çevre, Toplum*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kızılaslan, H., & Kızılaslan, N. (2005). Çevre Konularında Kırsal Halkın Bilinç Düzeyi ve Davranışları (Tokat İli Artova İlçesi Örneği). *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 1(1), 67-89s.
- Korkmaz N., (2001). Nallıhan-Hoşbebe Ormanı İçin Dinlenme Yerinin Rekreasyon Kaynaklarının Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Latif, B., Shahid, M. N., Haq, M. Z. U., Waqas, H. M. & Arshad, A. (2013). Impact of Corporate Governance on Firm Performance: Evidence from Sugar Mills of Pakistan. *European Journal of Business and Management*, 5(1), 51- 59.
- Liddle M.J. (1997). *Recreation Ecology: The Ecological Impact Of Outdoor Recreation and Ecotourism*, Springer.
- Menteş, İ. (2001). Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın Korunan Alan Olarak İrdelenmesi ve Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
- Öztürk, S. & Aydoğdu, A. (2012). Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın Rekreasyonel Olanakları. I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi: 611 - 628,
- Pehlivan, G. (2007). Ilgaz Dağı Milli Park Florası. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Thapa, B. (2010). The Mediation Effect Of Outdoor Recreation Participation On Environmental Attitude-Behavior Correspondence *The journal of Environmental Education*, 41(3),133–150,2010 LLCIS 0095-8964 DOI: 10.1080/00958960903439989
- Torkildsen, G. (1999). *Leisure and Recreation Management*. (5th Edition). Routledge. NewYork: Taylor and Francis Group.
- Türküm, A.S. (1998). Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci (Ed. Prof.Dr. Gürhan Can), Anadolu Üniversitesi Yayınları, www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/1268/unite10.pdf, 165-181s.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi (SPSS 10.00-12.0 For Windows)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uzun, N. & Sağlam, N. (2006). Ortaöğretim Öğrencileri için Çevresel Tutum Ölçeği Geliştirme ve Geçerliliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 240-250.
- Ülgen, G. (1995). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Yayla, Ö. & Çetiner H. (2019). Boş Zamanların Değerlendirilmesinde Etkili Olan Faktörlerin Boş Zaman Tatminine Etkisi, *Turizm Akademik Dergisi*, 6 (1), 219-228.

İnternet Kaynakçası

<http://www.milliparklar.gov.tr/mp/ilgazdagi/index.html> [Erişim Tarihi: 15.01.2018].